

ΝΕΚΡΟΜΑΝΤΕΙΟ ΑΧΕΡΟΝΤΟΣ

*Αχέρων, ό έν άδου ποταμός,
παρά τό έστερήσθαι χαράς τούς εκεί κατιόντας,
ή ό τά άχεια 'ρέων.*

Μια πρώτη στερεότυπη γνωριμία του Νεκρομαντείου της Θεσπρωτίας, μεταφέρει ένα Σημείωμα της κ. Χρυσίδας Τζουβαρά – Σούλη, καθηγήτριας Κλασσικής Αρχαιολογίας, στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. <http://www.Kathimerini.gr> [28-11-04]

Η γνωριμία χαρακτηρίζεται **στερεότυπη**, επειδή εν πολλοίς μεταφέρει τις απόψεις του καθηγητή κ. Σωτήρη Δάσκαρη, ο οποίος διενήργησε εκεί τις πρώτες ανασκαφές. Για την πληρέστερη κατανόηση του όλου θέματος κρίθηκε σκόπιμο το εν λόγω Σημείωμα, να μεταφερθεί αυτούσιο, σαφηνείας και προσηνείας ένεκα.

ΤΟ ΝΕΚΥΟΜΑΝΤΕΙΟ του Αχέροντα, το πιο φημισμένο νεκρομαντείο του αρχαίου ελληνικού κόσμου, βρίσκεται στη δυτική Ηπειρο, στον νομό Πρέβεζας. Στην αρχαιότητα το Ιερό υπαγόταν στη Θεσπρωτία, όπου κατοικούσαν οι Θεσπρωτοί, ένα από τα πρώτα ελληνικά φύλα που εγκαταστάθηκαν στην Ηπειρο, γύρω στο 2000 π.Χ.

Από το 1958 έως το 1964 και από το 1975 έως το 1977, ο καθηγητής Δάκαρης, πάντα υπό την αιγίδα της εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας, βεβαίωσε με τις ανασκαφές του τη θέση του νεκρομαντείου κάτω από το καθολικό της μονής του Αγίου Ιωάννου του Προδρόμου του 18ου αι.. Το Ιερό εντοπίστηκε σε προεξοχή βράχου της μεγάλης βαλτώδους πεδιάδας της πρώην Αχερουσίας λίμνης και των ποταμών του αδη Κωκυτού, Πυριφλεγέθοντα και Αχέροντα.

Σε απόσταση 500 μ. περίπου βόρεια από το νεκρομαντείο είναι η ακρόπολη της Εφύρας. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι εδώ βρισκόταν η ομηρική Εφύρη, όπου τοποθετούνταν από τους αρχαίους η είσοδος στον αδη και το περίφημο Νεκρομαντείο, που, σύμφωνα με την παράδοση (Θουκ. 1.46.4), ήταν στην Ελαιάτιδα κοντά στον Αχέροντα.

*

**Μια απλη αντίρρηση,
δεν συνεπάγεται και διατάραξη Ειρήνης.**

Ένα πρώτο ασύμφωνο σημειούμενο, εντοπίζεται στον τελευταίο ισχυρισμό. Στο κείμενο του Θουκυδίδη δεν ανέφερεται ότι στις Θεσπρωτικές, Έφύρα και Ελαιάτιδα, βρισκόταν ή σημειωνόταν από παλαιότερες μαρτυρίες, *η είσοδος στον Αδη*. Μάλιστα ούτε καν το Νεκρομαντείο δεν υπομνηματίζεται.

*...έν τή Ἐλαιάτιδι τῆς Θεσ-
πρωτίδος Ἐφύρη. ἐξίησι δέ παρ' αὐτήν Ἀχερουσία λίμνη
ἐς θάλασσαν, διά δέ τῆς Θεσπρωτίδος Ἀχέρων ποταμός
ρέων εἰσβάλλει ἐς αὐτήν, ἀφ' οὗ καί τήν ἔπωνομίαν ἔχει.
(Θουκ. 1.46.4*

Παράλληλα και ειδικότερα για την Ἐφύρα, το σχετικό συμπέρασμα που απορρέει από ένα πλήθος μαρτυριών, είναι η πλήρης ασάφεια, τόσο του πρωτογενούς χώρου στον οποίο βρισκόταν, όσο βεβαίως και μια παντελής απουσία συσχέτισης με Εἰσοδο του Ἄδη, ἢ ἔστω με Νεκρομαντείο.

*Aristonikus Gramm. (1194) 1,2,570. και 6,152.
Eustathius Philol. (4083) 1,465,18. επίσης: 1,492,18 και 1,56,37
Scholia in Homerum (5034) 2,659,5
Schol. Homer.1,259,4
Scholia in Pindarum P 10,85a,3
Herodianus Pros.Kat.3,1,261*

Σύμφωνα με το Μ.Ετυμολ. ένας βέβαιος **Τόπος Καταβάσεως** στον Ἄδη, πιστοποιείται στην Αχερουσία λίμνη, όμως, πρόκειται για την Αχερουσία, η οποία βρίσκεται κοντά στην Ηράκλεια του Πόντου, και όχι εκείνη της Θεσπρωτίας.

*Ἀχερουσιάς, λίμνη ἐστὶ πλησίον Ἡρακλείας Πόντου.
ἐνθα μὲν εἰς αἶδαο καταιβάτις ἐστὶ κέλευθος.*

Στο Σημείωμα ωστόσο ακολουθεῖ λόγος επιβεβαιωτικός, και ἄξιος σπουδῆς. Μ' αὐτήν την διαπίστωση γίνεται φανερό ότι συγγενή ιδιοματικά χαρακτηριστικά, ἔλκουν την καταγωγή από Πρότυπους Τόπους, τα οποία στη συνέχεια ταυτίζονται σε παρόμοιες περιπτώσεις, με μυθική, ἢ κατά παράδοση αντιστοιχία. Από την συμμετρία δεν γινόταν να λείπει και ο εκπληκτικός σε ομοιότητα χώρος, του Θεσπρωτικού Νεκρομαντείου. Τα ποτάμια, τα δέντρα, οι τριγύρω Πόλεις, λιγότερο ἢ περισσότερο εὔστοχα ονομάστηκαν παραλληλιζόμενα με το πρότυπο "**Κέντρο.**" Ὄπου δη ποτε κι αν βρισκόταν αὐτό. Ακόμα κι αν δεν ἦταν η συγκεκριμένη Αχερουσία του Πόντου.

*Η μορφολογία της περιοχῆς ανταποκρίνεται πλήρως στις περιγραφές της αρχαίας φιλολογικῆς παράδοσης, ὅπως μας διασώθηκαν από τον Ὀμηρο, τον Ἡρόδοτο, τον Θουκυδίδη, τον Στράβωνα, τον Πανσανία. Εξάλλου, **πανάρχαιες δοξασίες, που οι ρίζες τους χάνονται στην αχλύ της προϊστορίας, ἔχουν συνδεθεῖ με την πίστη ότι οι σπηλιές, τα βαθιά φαράγγια και τα χάσματα, δηλαδή τα ἔγκατα της γῆς μέσα στα οποία εξαφανίζονταν οι λίμνες και τα ποτάμια, ἦταν οι δρόμοι που οδηγούσαν στον Κάτω Κόσμο.***

Τη διαδρομή αὐτή ακολουθούσαν διαπλέοντας οι ψυχές των νεκρών, που ἦταν ὅμοιες με σκιές (εἰδῶλα ἢ φάσματα των νεκρών). Στην πίστη αὐτή πρέπει να οφείλεται και η συσχέτιση του Ἀχέροντα και της Αχερουσίας με τους νεκρούς, ὅπως και η τοποθέτηση της λατρείας και του νεκρομαντείου σε μια σπηλιά του βράχου κοντά στη συμβολή Κωκυτού και Ἀχέροντα, στις βορειοδυτικές ὄχθες της Αχερουσίας λίμνης.

Εκεί όπου σμίγουν οι ποταμοί του Άδη

Εδώ ήταν, στη συνάντηση των δύο κόσμων, που ο Οδυσσεύς κάλεσε τα πνεύματα των νεκρών με μια ειδική ιεροτελεστία, και ρώτησε για την επιστροφή του στην Ιθάκη (Οδυσ. κ 488 κε.). «Ο βοριάς θα φέρει το καράβι σε ένα ακρογιάλι, στην άκρη του Ωκεανού, όπου το πάναγνο άλσος της Περσεφόνης, με τις πανύψηλες λεύκες και τις άκαρπες ιτιές. Στο σημείο όπου ο Πυριφλεγέθων και ο Κωκυτός, που πηγάζει από τη Στύγα, σμίγουν με τον Αχέροντα με πολύ βουητό, εκεί στη μέση είναι ένας βράχος (και μια σπηλιά), η είσοδος στον Άδη». Ο Οδυσσεύς με τους συντρόφους του βάζουν πλώρη για το ταξίδι (λ, 1 κε.). Σαν βασίλεψε ο ήλιος φτάνουν στο ακρογιάλι στην πολιτεία των Κιμμερίων, όπου ένα κάστρο .... (λ, 14 κε.).

*

Ωστόσο η ορθότερη ερμηνεία του σχετικού χωρίου, αλλού διαφοροποιείται.

Αποκλείει μιιά πραγματική «είσοδο στον Άδη».

*...Κώκυτός θ' ός δή Στυγός ύδατος έστιν άπορρώξ,
πέτρη τε ζύνεσις τε δύω ποταμών έριδούπων.
ένθα δ' έπειθ' ήρωσ, χριμφθείς πέλας, ως σε κελεύω
βόθρον όρύξαι όσον τε πυγούσιον ένθα και ένθα...*

*...κι ο Κωκυτός απ' τά νερά της Στύγας ξεκομμένος,
κι οι βροντολάλοι ποταμοί στον ίδιο βράχο σμίγουν.
Εκεί λοιπόν πολέμαρχε **κοντά κοντά** περνώντας,
άνοιξε λάκκο ως μιάν οργιά το φάρδος και το μάκρος...*

Μετ. Ζ.ΣΙΔΕΡΗ

Το αρχαίο κείμενο είναι διατυπωμένο με προσεγμένες λεπτομέρειες. Εκείνο το **χριμφθείς πέλας**, σε ερμηνευτικά Σχόλια επεξηγείται ως **προσπελααθείς**. Σημαίνει, “ο πλησιάζων, ο ερχόμενος πλησίον.” Εάν επρόκειτο για Κατάβαση, θα διατυπωνόταν ευθύτερα και όχι ακροθιγώς. Το σχήμα **χριμφθείς πέλας**, τονίζει με ενάργεια, ότι ο βόθρος θα πρέπει να ανοιχτεί **κάπου εκεί κοντά**.

Είναι φανερή η στενή σχέση της ομηρικής περιγραφής για τη χώρα των νεκρών με την περιοχή του Αχέροντα της Θεσπρωτίας. Η ομοιότητα γίνεται μεγαλύτερη αν τη λέξη «Κιμμερίων» του ομηρικού στίχου (κ, 14) αντικαταστήσουμε με τη λέξη Χειμερίων, μια διόρθωση που πρότεινε ο γραμματικός του 3ου αι. π.Χ. Πρωτέας ο Ζευγματίτης. Την ομοιότητα είχαν παρατηρήσει και οι αρχαίοι γεωγράφοι, όπως ο Πανσανίας (1.17.5), ο οποίος σημειώνει: «Μου φαίνεται ότι ο Ομηρος αυτούς τους τόπους είχε δει και τόλμησε να περιγράψει στην ποίησή του τη χώρα του Άδη και να δώσει στα ποτάμια εκείνα τα ονόματα των ποταμών της Θεσπρωτίας».

Η Παρερμηνεία

Η αρχαιότερη και η πιο συγκλονιστική περιγραφή καθόδου θνητού στον Κάτω Κόσμο διασώζεται στη Νέκυια της Οδύσσειας (λ, 1 κε.).

Το Ομηρικό κείμενο ωστόσο δεν περιέχει τον όρο Κάθοδος, ή Κατάβαση.

Λόγος σπουδής Άξιος

Η επαφή των θνητών με τους νεκρούς δεν ήταν ακίνδυνη, γι' αυτό οι χρηστηριαζόμενοι έπρεπε να προετοιμαστούν ψυχικά και σωματικά, να υποβληθούν σε καθιερωμένη δίαιτα, σε λουτρά και προσευχές, και να εξυμενίσουν τις ψυχές των νεκρών με προσφορές (χοές), μέλι και γάλα, νερό και κρασί, και ιδίως με αίμα από τα θυσιαζόμενα ζώα. Πίνοντας από τις χοές οι ψυχές αποκτούσαν συνείδηση, εξυμενίζονταν και μπορούσαν να αποκαλύψουν το μέλλον.

Οι ανασκαφές του Δάκαρη επιβεβαιώνοντας τη μαρτυρία του Ομήρου έδειξαν ότι υπήρχε στη θέση αυτή ένα ιερό από τη Μυκηναϊκή εποχή (14ος-13ος αι. π.Χ.). Σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις, η λατρεία των θεών του Κάτω Κόσμου συνεχίστηκε τουλάχιστον ως τα αρχαϊκά χρόνια. Τη λειτουργία του Ιερού στους χρόνους αυτούς μαρτυρεί και η διήγηση του Ηροδότου (5.92). Σύμφωνα με τον ιστορικό, ο Περίανδρος, ο τύραννος της Κορίνθου (τέλος 7ου αι. π.Χ.), έστειλε στο νεκρομαντείο της Εφύρας απεσταλμένους για να ρωτήσουν την ψυχή της γυναίκας του Μέλισσας πού είχε κρύψει τον θησαυρό ενός φιλοξενούμενου.

Επιπλέον, τη συνέχιση της λατρείας στο ιερό του άδη κατά τους αρχαϊκούς και τους κλασικούς χρόνους βεβαιώνουν τα πολυάριθμα ειδώλια του 7ου-5ου αι. π.Χ. που εικονίζουν την Περσεφόνη με «πόλο» και τα νομίσματα του 4ου αι. π.Χ. των Ελεατών και των Θεσπρωτών με τα σύμβολα της Περσεφόνης και του αδη. Σε άλλες κοπές εικονίζονται η Περσεφόνη με στεφάνι από στάχυα ως χορηγός της ζωής και ο Κέρβερος, ο άγρυπνος φρουρός στην είσοδο του αδη.

Η ζοφερή ιδέα του Κάτω Κόσμου

Στα τέλη του 4ου αι. π.Χ. κτίστηκε το μνημειακό οικοδόμημα που αποκάλυψαν οι ανασκαφές, το οποίο είναι και το πρώτο Ιερό και μαντείο των θεών του Κάτω Κόσμου που έγινε γνωστό. Τα πολυάριθμα ευρήματα των ελληνιστικών χρόνων που ήρθαν στο φως μαρτυρούν για τη μεγάλη φήμη του και τις συχνές επισκέψεις των χρηστηριαζόμενων την εποχή αυτή.

Το οικοδόμημα μοιάζει με μεγαλοπρεπές ταφικό μνημείο. Η όλη κατασκευή του υπέβαλλε τη ζοφερή ιδέα του Κάτω Κόσμου, κανένα κόσμημα στην πυραμιδωτή στέγη, παράθυρο ή αρχιτεκτονικός διάκοσμος δεν φαίδρυνε τη σκυθρωπή εικόνα του Ιερού του αδη. αποτελείται από δύο τμήματα, ένα υπόγειο και ένα υπέργειο.

Η υπόγεια αίθουσα πιθανότατα βρίσκεται στη θέση της αρχικής σπηλιάς με την προϊστορική λατρεία. Είναι λαξευμένη στον βράχο και η οροφή της στηρίζεται με δεκαπέντε πόρινα τόξα με πολλή φροντίδα δουλεμένα, που αποτελούν και το δάπεδο της υπέργειας αίθουσας. Η κρύπτη αυτή ταυτίστηκε με το σκοτεινό ανάκτορο του αδη και της Περσεφόνης. Πάνω από την υπόγεια κρύπτη, βρίσκεται μια υπέργεια ορθογώνια αίθουσα, η οποία μαζί με δύο πλάγια κλίτη σχηματίζει ένα τετράγωνο κτίριο. Το υπέργειο τετράγωνο κτίριο και οι τρεις συνεχόμενοι διάδρομοι με τα δωμάτια, αποτέλεσαν τον αρχικό πυρήνα του μνημείου, του τέλους του 4ου αι. π.Χ. Στα τέλη του 3ου αι. π.Χ., στα δυτικά του αρχικού ιερού προστέθηκε ένα συγκρότημα με δωμάτια και αποθήκες γύρω από μια κεντρική αυλή.

Οι χώροι γύρω από την αυλή χρησιμοποιούνταν για τη διαμονή των ιερέων και των επισκεπτών πριν μπουν στο Ιερό. Από εκεί ο προσκυνητής περνούσε τον βόρειο διάδρομο του Ιερού. Αριστερά υπήρχαν ένας λουτρόνας και δύο δωμάτια για την εγκοίμηση (*) των προσκυνητών. Εκεί, στο αδιαπέραστο σκοτάδι, ο προσκυνητής υποβαλλόταν σε σωματική και ψυχική προετοιμασία με ειδική δίαιτα και πράξεις εξαγνισμού και μαγείας, και έκανε λουτρά για να μείνει αλώβητος από την επαφή που επρόκειτο να έχει με τα φάσματα των νεκρών. Πριν περάσει στον ανατολικό διάδρομο, έκανε διάφορες συμβολικές αποτροπαϊκές χειρονομίες και πράξεις καθαρμού (έριχνε πέτρες πίσω του και έπλενε τα χέρια του σε ένα πιθάρι). Υστερα έμπαινε στο βόρειο δωμάτιο του ανατολικού διαδρόμου, όπου υποβαλλόταν στο τελικό στάδιο της δοκιμασίας, με μαγικές πράξεις συχνότερες και αυστηρότερη δίαιτα. Κατόπιν εισερχόταν στον ανατολικό διάδρομο, όπου, μαζί με τον ιερέα-οδηγό, θυσίαζε και έκανε χοές, όπως μαρτυρούν τα λείψανα ανθράκων και καμένα κόκκαλα ζώων. Υστερα περνούσε σε έναν διάδρομο μαιανδρικό, που του υπέβαλε την εντύπωση της περιπλάνησης στους σκοτεινούς και σκολιούς δρόμους του αδη. Εκεί πρόσφερε άλφιτα (κριθάλευρο), όπως φανερώνουν οι λεκανίδες και τα κατάλοιπα που βρέθηκαν. Την εντύπωση του Κάτω Κόσμου επέτεινε στον προσκυνητή το γεγονός ότι ο λαβύρινθος είχε τρεις τοξωτές πύλες, σιδερόφρακτες, όσες και οι πύλες του αδη, από τις οποίες οι δύο σώζονται σε πολύ καλή κατάσταση. Περνώντας την τελευταία πύλη, έφθανε στην κεντρική αίθουσα, όπου έριχνε ένα ακόμη αποτρόπαιο λιθάρι (***) και έχυne στο λίθινο δάπεδο χοές για τον αδη και την Περσεφόνη, που κατοικούσαν ακριβώς από κάτω, στην υπόγεια κρύπτη. Η κεντρική αίθουσα αποτελούσε και το τέρμα της πορείας, εφόσον εκεί θα εμφανίζονταν τα είδωλα των νεκρών για να επικοινωνήσουν με τους χρηστηριαζόμενους. Η κοινή πίστη στην εμφάνιση των νεκρών δημιουργούσαν στον προσκυνητή την κατάλληλη ψυχική προδιάθεση.

*

(* κυριολεκτική **Εγκοίμηση**, όμοια με εκείνη των Ασκληπιείων, και της συνακόλουθης, **καθ' ύπνον μαντικής**, με επιδίωξη τον προσπορισμό χρησμού δεν αναφέρεται ότι γινόταν στο Νεκρομαντείο. ** Η διαπίστωση ύπαρξης λιθαριών, θα ήταν πιστότερο να αποδοθεί σε μιαν απαραίτητη **Κατάδεση**, που όφειλε να κάνει ο επισκέπτης φεύγοντας, και μετά την επαφή του, με την σκιά του προσφιλούς νεκρού. Στο Φράγγθι της Ερμιονίδας, ένας σωρός από λιθάρια πάνω σ' έναν από τους πλέον γνωστούς σκελετούς της Ιστορίας, υποβάλλει άμεσα αυτό ακριβώς το έθος.)

άμβλυνση των αισθήσεων, ζάλη, παραισθήσεις

Κατά τη διάρκεια των ανασκαφών βρέθηκαν μέσα σε μεγάλους πίθους σωροί από απανθρακωμένους καρπούς δημητριακών, όπως σιτάρι και κριθάρι, καθώς και όσπρια που έχουν τοξικές ιδιότητες όταν τρώγονται χλωρά, όπως κουκκιά, λαθούρια κ.ά., τα οποία, εκτός των άλλων, προκαλούν και άμβλυνση των αισθήσεων, μέχρι ζάλη, παραισθήσεις και άλλα αλλεργικά σύνδρομα (κυαμιάσις, λαθυρισμός). Έτσι, με τη χαλάρωση των αισθήσεων που έφτανε στον βαθμό της ακαταληψίας, δημιουργούνταν οι αναγκαίες προϋποθέσεις για την επικοινωνία με τις ψυχές των νεκρών. Αλλά, επειδή οι ελληνιστικοί χρόνοι ήταν περίοδος ορθολογισμού και επιστήμης, (***) όπου η πίστη στον μύθο και τη θρησκεία είχαν κλονιστεί, υπήρχαν πολλοί που θα δυσπιστούσαν στην εμφάνιση των ειδώλων. Γι' αυτό, όπως απέδειξαν οι ανασκαφές, από το ιερατείο ελήφθησαν όλα τα αναγκαία μέτρα για την εμφάνιση των φασμάτων. Στην ανασκαφή της κεντρικής αίθουσας των ειδώλων βρέθηκαν, μια μάζα από σιδερένιους τροχούς άρματος, ένας χάλκινος λέβητας και γύρω σκορπισμένα σιδερένια και χάλκινα εξαρτήματα που ανήκαν πιθανότατα σ' ένα είδος γερανού, που προοριζόταν για την κάθοδο των ειδώλων από την οροφή. Ως αντίβαρο χρησιμοποιήθηκαν σιδερένιες πλίνθοι, που βρέθηκαν σε γειτονικό δωμάτιο. Για τον σκοπό αυτό οι εξωτερικοί τοίχοι του κεντρικού κτιρίου με το μεγάλο πάχος (3,30μ.) θα έκρυβαν στην ανωδομία τους κρυφούς διαδρόμους, στους οποίους θα μπορούσαν να κυκλοφορούν αόρατοι οι ιερείς.

(*** Ορθολογισμός, και Επιστήμη, όπως σε άλλο Κεφάλαιο πιστοποιείται, είναι βασικά Θεολογικά κατηγορήματα. Εάν όντως η πίστη στον μύθο και τη θρησκεία είχαν κλονιστεί, η πλέον αδόκιμη αντιμετώπιση ενός τέτοιου θέματος, θα ήταν μέτρα για την εμφάνιση των φασμάτων)

Από τη θέση αυτή ή από την οροφή, με τη βοήθεια του γερανού, εμφανίζονταν τα σκηνοθετημένα είδωλα των νεκρών μέσα στον χάλκινο λέβητα και συνομιλούσαν με τους χρηστηριαζόμενους. Τα ανασκαφικά δεδομένα επιβεβαιώνουν οι φιλολογικές μαρτυρίες και κυρίως ο Κλήμης ο Αλεξανδρεύς, ο οποίος στο έργο του Προτρεπτικός προς Έλληνας (2.11.1), θεωρεί τον «Θεσπρωτίον λέβητα» μέσο εμφάνισης των φασμάτων στον Αχέροντα. Ανάλογη μνεία του θεσπρωτικού λέβητα κάνει και ο Ευσέβιος (Ευαγγελική Προπαρασκευή 2.3.1.). Η μαρτυρία αυτή, συνδυαζόμενη με τον λέβητα που βρέθηκε στην κεντρική αίθουσα, αποτελεί ισχυρό επιχείρημα για την ταύτιση του ελληνιστικού Ιερού που έφερε στο φως η ανασκαφή του καθηγητή Δάκαρη με το Νεκρομαντείο του Αχέροντα, γνωστό από την αρχαία παράδοση και για τον τρόπο εμφάνισης των ειδώλων.

Το παρατεθέν Σημείωμα της κ. Τζουβαρά – Σούλη, σε γενικές γραμμές, είναι μια περιληπτική μεταφορά των απόψεων του καθηγητή κ. Σωτήρη Δάκαρη, έτσι όπως βρίσκονται διατυπωμένες σε αυτοτελή έκδοση με τίτλο :

ΤΟ ΝΕΚΥΟΜΑΝΤΕΙΟ ΤΟΥ ΑΧΕΡΟΝΤΑ (εκδ. ΥΠ.ΠΟ.)

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ

(Ως ερασιτέχνης έχω κάποια ισχύ,
μόνο με προσκόμιση αποδείξεων.
Στερούμαι της πολυτέλειας,
των «επιστημονικών τεκμηριώσεων».

(Άραγε πόσο αξιόπιστες είναι οι πολυσχιδείς «τεκμηριώσεις» που σχετίζονται, επι παραδείγματι με τα ΑΡΓΟΝΑΥΤΙΚΑ. Τι ακριβώς επιζητούσαν 50 μυημένοι Μινύες Βασιλείς στην μυθική Κολχίδα-Αία; Μαρτυρίες, και όχι στρεβλά «τεκμήρια», μεταφέρει ο 4^{ος} Πυθιόνικος του Πίνδαρου, και εξαιρετικά ο Σχολιαστής του.....)

*

Έχει ήδη παρατηρηθεί, ότι τα αρχικά συμπεράσματα, και οι όποιες εκτιμήσεις του πρώτου ανασκαφέα, ενός αρχαιολογικού χώρου, σπανιότατα αλλάζουν ή τροποποιούνται, από τους μεταγενέστερους. Μάλιστα όσο περισσότερο επιφανής είναι ο ανασκαφέας, τόσο πιο δύσκολη γίνεται, έστω και μια απλή βελτίωση των απόψεών του. Στο νεκρομαντείο του Αχέροντα, το φαινόμενο επαναλαμβάνεται. Κάποια σχεδόν **ασήμαντη λεπτομέρεια**; που έλαθε της προσοχής του μεγάλου Σωτήρη Δάκαρη, ενώ στη συνέχεια από τους επιγενόμενους, θα έπρεπε να έχει αποκατασταθεί, παρά προσδοκίαν επαναλαμβάνεται.

Το γεγονός έχει ως συνέπεια, ολόκληρο το Τυπικό του Ιερού, έτσι όπως παρά την διαπιστούμενη οξυδέρκεια, αλλά και εύφυια της ενιαίας ερμηνείας, να μεταφέρεται, να διαιωνίζεται, και να απολήγει, εκτός από ελλειπές, συγχρόνως και παραμορφωτικό της τελικής Εικόνας των δρώμενων.

Ο αντίλογος συνοψίζεται στην διαφορά ανάμεσα σε μιά Κάθοδο στον Άδη, όπως επαναληπτικά, και σαφώς εσφαλμένα υποστηρίζεται, και σε μιά λιγότερο ακίνδυνη και πάνω απ' όλα ευπρόσιτη **Ψυχαγωγία**, η οποία επιβεβαιώνεται εύλογα. Σύμφωνα λοιπόν με την πρόταση του καθηγητή Σωτήρη Δάκαρη, η επίσκεψη στο νεκρομαντείο είχε ως βασική γραμμή τα όσα ο Λουκιανός περιγράφει σε μια Πραγματεία του, με τον τίτλο: **MENIPPOS ή NEKYOMANTEIA**. Ωστόσο εκείνη η Νεκρομαντεία, είναι μια σαφέστατη Κάθοδος στον Άδη, το θέατρο μάλιστα της οποίας περιγράφεται κάπου στην Ασία, ενώ στο επονομαζόμενο Νεκρομαντείο του Αχέροντα συνέβαινε μια καθαρή **Ψυχαγωγία**. Δηλ. μια αναγωγή ψυχών, σαν κι αυτή που μεταφέρει η παράδοση, στην Ομηρική Οδύσσεια.

Το γεγονός θα πιστοποιηθεί στο τέλος της έρευνας πέρα από κάθε αμφιβολία.

Αναμφίλεκτη και άμεση επιβεβαίωση προκύπτει από το ίδιο το Ομηρικό κείμενο. Ο Οδυσσέας δεν κατεβαίνει στον Άδη. Το κείμενο δεν περιέχει, δεν χρησιμοποιεί τον όρο **Κατάβαση**, που θα οδηγούσε στην πίστη μιας επίσκεψης στον Άδη. Στο Ομηρικό κείμενο ο τρόπος επικοινωνίας με τους νεκρούς, είναι διαφορετικός. Ο ήρωας **Ανεβάζει ψυχές από τον Άδη**. Τουλάχιστον αυτό είναι το ουσιώδες αρχικό σημείο εκκίνησης του Δρώμενου. Μ'αυτό το προηγούμενο η παρεμβολή του Λουκιανού, η οποία επηρεάζει όλη την υπόλοιπη, αληθινά φωτισμένης ερμηνείας διαδικασία, θα πρέπει να παραβλεφθεί. Φράσεις όπως οι ακόλουθες δεν φαίνεται ότι μεταφέρουν βεβαιότητα πιστής τέλεσης. Στη Θεσπρωτία, κανείς δεν είχε δει, ούτε και περιγράφει σκηνές όπως οι ακόλουθες.

“Υποβαλλόταν σε πράξεις εξαγνισμού και μαγείας άκουγε από τον ιερέα –οδηγό θαυμαστές διηγήσεις, προσευχές και επωδούς, ακατάληπτες δεήσεις προς τους υποχθόνιους δαίμονες και έκανε λουτρά στο παρακείμενο δωμάτιο για να καθαρθεί και να μείνει αλώβητος από την επικίνδυνη επαφή του με τα φάσματα των νεκρών.

Σε όλη τούτη τη διαδρομή ο οδηγός –ιερέας δεν έπαυε να επικαλείται, σύμφωνα με το Λουκιανό (Μένιππος 9 κ. ε.) τις ψυχές των νεκρών, « τη νυχτερινή Εκάτη και τη φοβερή Περσεφόνη» αναμιγνύοντας μερικά βαρβαρικά και χωρίς σημασία ονόματα και λέξεις πολυσύλλαβες. Η αίθουσα αυτή αποτελούσε και το τέρμα της πορείας εφ'όσον εκεί θα εμφανίζονταν τα είδωλα των νεκρών για να επικοινωνήσουν με τους χρηστηριαζόμενους. ”

Η τελευταία πρόταση επιβεβαιώνει την παρέκκλιση. Κατά την Κάθοδο στον Άδη, στο Κείμενο του Λουκιανού, ο επισκέπτης σκωπτικά έστω, επισκέφθηκε νεκρούς. **Βρέθηκε στον κόσμο του Άδη μεταμφιεσμένος σε νεκρό ο ίδιος. Η επικοινωνία του Οδυσσέα, με τους νεκρούς, είναι διαφορετική.**

Βεβαίως η Ομηρική Νέκυα, λ,1 κ.ε. έντεχνα παρουσιάζει τον μυθικό Οδυσσέα στον Άδη, να συναναστρέφεται και να συνομιλεί με τους νεκρούς, απτή πραγματικότητα η οποία προς στιγμήν, δείχνει ότι αναιρεί μια «φαινομενική» χρήση Ψυχαγωγίας, αλλά η αρχική θέση δεν αλλάζει αισθητά. Υποστηρίζεται από τα εξής στοιχεία :

Η “ **άκρη του Ωκεανού,**” εκεί που η Κίρκη στέλνει τον Οδυσσέα, για την επιτέλεση της Θυσίας, περιγράφεται ως ένας εξωπραγματικός Κόσμος. Ουσιαστικά και αναμφισβήτητα, είναι μια ευφάνταστη **Εικόνα ενός εγκόσμιου Άδη.**

*(δύσετό τ' ήλιος σκιάωντο τε πάσαι άγνιαι,
ή δ' ές πείραθ' ίκανε βαθυρρόου Ωκεανοίο.
Ένθα δε Κιμμερίων άνδρών δήμος τε πόλις τε,
ήέρι και νεφέλη κεκαλυμμένοι, ούδέ ποτ' αυτούς
Ήλιος φαέθων καταδέρκεται άκτίνεσσιν,
ούθ' όπότ' αν στείχησι προς ουρανόθεν προτρ'απηται,
άλλ' επί νύξ όλόη τέταται δειλοίσι βροτοίσι,
νήα μέν ένθ' έλθόντες έκέλσαμεν, έκ δε τά μήλα
είλόμεθ' αυτοί δ' άυτε παρά ρόον Ωκεανοίο
ήομεν, όφρ' ές χώρον άφικόμεθ' όν φράσε Κίρκη.)*

*Κι ο ήλιος σαν βασίλεψε κι ισκιάσανε όλοι οι δρόμοι,
(το πλοίο) στα πέρατα του τρίςβαθου Ωκεανού είχε φτάσει.
Εκεί ήταν των Κιμμερινών ο τόπος κι η πατρίδα,
που τους σκεπάζουν σύγνεφα κι ένα πηχτό σκοτάδι.
Ποτέ με τις αχτίδες του δεν τους φωτίζει ο ήλιος,
μήδ' όταν στον αστρόφωτο ουρανό ανατέλλει,
μήδ' όταν πίσω προς τη γή γυρίζει απ'τα ουράνια,
μόν' τους σκεπάζει ένα βαθύ τους άμοιρους σκοτάδι.
Εκεί ήρθαμε κι αράξαμε, και παίρνοντας μαζί μας
τ' αρνιά, τραβούσαμε κοντά στου Ωκεανού το ρέμα,
ωστόσο φτάσουμε έπειτα στο μέρος πού 'πε η Κίρκη.
μετ.Ζ. ΣΙΔΕΡΗ*

Στο απόσπασμα διακρίνονται άμεσα δύο εγγενή στοιχεία. Το πρώτο είναι η εξωπραγματικότητα του περιγραφόμενου Τόπου, η οποία υποβάλλεται με έμφαση. Τέτοιος τόπος είναι ασφαλώς άγνωστος, πάνω στην επιφάνεια της Γης. Ένα δεύτερο αξιοπρόσεκτο στοιχείο προκύπτει από την ιδιαιτερότητα του Τόπου. Όλοι οι χώροι δεν ήσαν κατάλληλοι, όχι μόνον για προσφορά, αλλά ούτε καν για τέλεση Θυσίας. Τονίστηκε ήδη ότι είναι τα χαρακτηριστικά του επώνυμου, του ειδικού, του αρμονικού Τόπου, όπου η επιτελούμενη Θυσία θα αποφέρει μέσω της επιδιωκόμενης άρμοσης, της Αρμονίας, το όποιο επιθυμητό αποτέλεσμα. Επαναλαμβάνεται ότι **ο Τόπος, είναι σπουδαιότερος από την Θυσία.** Στο προκείμενο, το μακρύ ταξείδι έως την άκρη του Ωκεανού δικαιολογεί απόλυτα την ιδιαιτερότητα. Αν δεν ήταν έτσι, « η άκρη του Ωκεανού » δεν χρειαζόταν. Η οδηγία δείχνει ότι εκεί τελειώνει ο γνωστός αισθητός Κόσμος, και στην συνέχεια αρχίζει η άγνωστη Χώρα του Υπέρπεραν. Η χώρα των απελθόντων. Η παράθεση αυτής ακριβώς της ζοφερής Εικόνας, αυτού του εξεζητημένου κλίματος, που καλύπτει με θολή καταχνιά όλο το πεδίο, προοιωνίζει όχι μιαν Είσοδο στον Άδη, αλλά μια κοινωνία, μιάν Επικοινωνία με τον Άδη.

Ο “Οδυσσέας στον Άδη,” είναι παράμυθος μέσα στον μύθο.

Με την άφιξη στον συγκεκριμένο χώρο, ο οποίος καλύπτεται από “πηχτό σκοτάδι,” είναι δυνατό να θεωρηθεί, ότι ο ήρωας βρίσκεται ήδη «μέσα» στον Άδη. Η πραγματικότητα όμως είναι διαφορετική. Χρήζει μάλιστα Σπουδής ιδιαίτερης.

*.....έγώ δ' άορ όξύ έρυσσάμενος παρά μηρού
βόθρον όρρυξ' όσσον τε πηγούσιον ένθα και ένθα,
άμφ' αύτώ δέ χοήν χεόμην πάσιν νεκύεσσι.....*

*“τράβηξα τότε απ' το μηρί το μυτερό σπαθί μου,
κι άνοιξα λάκκο ως μιάν οργιά το φάρδος και το μάκρος,
κι έχρυσα γύρω του χοές, στους πεθαμένους όλους.....*

*τούς δ' έπί εύχολήσι λιτήσι τε, ένθεα νεκρών,
έλλισάμην, τά δέ μήλα λαβών άπεδειροτόμησα
ές βόθρον, ρέε δ' αίμα κελαινεφές, αί δ' άγέροντο
ψυχαί ύπ' έξ Έρέβευς νεκύων κατατεθνηώτων*

*Κι αφού στα πλήθη των νεκρών με τάματα κι ευχές μου
δεήθηκα, πήρα τα 'αρνιά και τα 'σφαξα στο λάκκο,
και πότισε το αίμα τους τη γή. Κι απ' το σκοτάδι
των πεθαμένων οι ψυχές συνάχτηκαν σε λίγο.....*

***δή τότε' έπειθ'έταροισιν έποτρύνας έκέλευσα
μήλα, τά δή κατέκειτ' έσφαγμένα νηλεϊ χαλκώ,
δείραντες κατακήαι, έπεύξασθαι δέ θεοίσιν.***

*Τότε είπα στους συντρόφους μου να γδάρουν και να κάψουν
τ' αρνιά που κείτονταν στη γη σφαγμένα με μαχαίρι.....''*

Διακρίνεται καθαρά πως ό,τι γίνεται, πραγματοποιείται όχι στον αληθινό Άδη, αλλά εκεί στη **σκοτεινή Χώρα**. Σε διαφορετική περίπτωση θα πρέπει να γίνει αποδεκτό ότι, πρώτον το αίμα δεν χύθηκε στην αυτονόητη γή, και δεύτερον ότι οι σύντροφοι του Οδυσσέα, έχουν κι αυτοί «κατεβεί» στον Άδη.

Με την ίδια συλλογιστική δεν μπορεί να υποτεθεί ότι οι νεκροί «ανέβηκαν» στην γη, για να πιούν αίμα, αλλά ότι πλησίασαν τον λάκκο, η παρουσία του οποίου ήταν απαραίτητη για να **άφορίσει** τό εκατέρωθεν κράτος τού θεού. **Ο θυσιαστικός βόθρος έδειχνε με απόλυτη σαφήνεια, ότι ο οικείος χώρος ενδιαίτησης των νεκρών, έφτανε και σταματούσε νομοτελειακά, μέχρι τις παρυφές του σκάμματος. Απαρέγκλιτα μέχρι το χείλος. Από το έρρεβος δεν είχε, και δεν έχει, επιστρέψει ποτέ κανένας.**

Κάτω από μια τέτοια θεώρηση είναι άστοχο να γίνεται λόγος για επίσκεψη, και πολύ περισσότερο για Κατάβαση του Οδυσσέα στον Άδη. Προφανώς το πνεύμα της επικής διήγησης να ενσωμάτωσε μια χρηστική παρουσία και αναφορά τόπου ομώνυμου, αλλά ωστόσο γεωγραφικά έτερου. Ωστε αναγκαία γίνεται η εξής υπογράμμιση :

Ο γνωστός μυθολογικός Οδυσσέας, δεν κατέβηκε ποτέ στον άδη.
Δεν υπάρχει μαρτυρία **‘περί Καταβάσεως Οδυσσέως εις Αΐδου.’**

Το προαναφερθέν απόσπασμα : *Άχερουσιάς λίμνη έστιν πλησίον Ήρακλείας Πόντου, ένθα μέν είς αΐδαο καταϊβάτις έστί κέλευθος*, με σαφήνεια περιγράφεται ότι υπάρχει μια **κατιούσα οδός προς τον Άδη**. Είναι πολύ πιθανόν η οικονομία της εξιστόρησης, στο προκείμενο να υπέβαλλε την Άχερουσία του Πόντου, και όχι το γνωστό Νεκρομαντείο της Θεσπρωτίας, στο οποίο με ασφάλεια και πειστικότητα θα αποδειχτεί ότι γινόταν μια θρυλική **Ψυχαγωγία**.

Επιπλέον, τη συνέχιση της λατρείας στο ιερό του αδη κατά τους αρχαϊκούς και τους κλασικούς χρόνους βεβαιώνουν τα πολυάριθμα ειδώλια του 7ου-5ου αι. π.Χ. που εικονίζουν την Περσεφόνη με «πόλο» και τα νομίσματα του 4ου αι. π.Χ. των Ελεατών και των Θεσπρωτών με τα σύμβολα της Περσεφόνης και του αδη. Σε άλλες κοπές εικονίζονται η Περσεφόνη με στεφάνι από στάχυα ως χορηγός της ζωής και ο Κέρβερος, ο άγρυπνος φρουρός στην είσοδο του αδη.

Ένα σοβαρό, αλλά όχι και ανυπέρβλητο εμπόδιο είναι η αναφορά στο Νεκρομαντείο, της Θεσπρωτίας, του Κέρβερου. Του τρικέφαλου σκύλου, που φύλαγε την Είσοδο και Έξοδο του Άδη. Ο Κέρβερος εικονίζεται σε νομίσματα Ελαιατών και Θεσπρωτών.

Η μαρτυρία θα ήταν επιπόλαιο να παραγκωνιστεί. Το σημειούμενο πολύ απλά, θα ήταν δυνατόν να ερμηνευθεί ως «παρακολούθημα», της ταύτισης του Νεκρομαντείου, με ένα συνώνυμο **Καταβάσιον**, αλλά και ως απορρέον αιτιατό.

Επειδή όλα τα δρώμενα στο Νεκρομαντείο, όπως θα αποδειχτεί τελικά ήσαν γνήσιες πράξεις, και όχι σύμβολα και μιμήσεις, ο μυθικός Κέρβερος ήταν αδύνατο να έχει την οποιαδήποτε οντολογική παρουσία.

(Σκύλος ο οποίος θα υποδύοταν τον Κέρβερο - αν γίνει δεκτό ότι πράγματι στο Νεκρομαντείο, γινόταν είδος επίσκεψης στον Άδη με εφαρμογή εικονικής πραγματικότητας, και αληθινή εξαπάτηση – θα σήμαινε ένα αποκορύφωμα, ανάμεσα στην ανθρώπινη βλακεία, και τον ιερατικό κομπασμό. Είναι ενωρίς για τελική αντίρρηση, αλλά ποιος έμφρων μελετητής, θα ήταν διατεθειμένος να αποδεχτεί ότι οι επισκέπτες του περίφημου Νεκρομαντείου υποβάλλονταν σε μίαν ηθελημένη εξαπάτηση;)

Ένας παρηγορητικός λόγος θα ήταν η χρονολογία της μαρτυρίας. Τα νομίσματα φέρεται ότι κόπηκαν γύρω στον 4^ο αι. Ο ανακουφιστικός λοιπόν λόγος απλά συνοψίζεται στο ότι αυτή η τόσο χαμηλή χρονολογία, περισσότερο μεταφέρει πίστεις και παραδόσεις του ηρωϊκού (μυκηναϊκού) παρελθόντος, και πολύ λιγότερο τις ήδη εικονικές και συμβολικές μεταφορές του αρχικού σφριγηλού δρώμενου. Από τον 4^ο αιώνα οι Λειτουργίες είναι μηχανικές Επαναλήψεις της πρότυπης Πράξης. Τον 4^ο αι. όπως και σε άλλα Ιερά, οι θρησκευτικές πρακτικές είχαν τροποποιηθεί, και υπάκουαν στις «δημοκρατικές» αντιλήψεις του θλιβερού φαινόμενου, **Πόλις**.

Η μαρτυρία της τότε σύγχρονης Θεολογίας το επιβεβαιώνει

.....παραδέδοται

δέ παρά τών ἀρχαίων καί παμπαλαίων ἐν μύθου σχήματι καταλειμμένα τοῖς ὕστερον ὅτι θεοὶ τε εἰσὶν οὗτοι καί περιέχει τό θεῖον τὴν ὅλην φύσιν. τὰ δέ λοιπά μυθικῶς ἤδη προσήκται πρὸς τὴ πειθῶ τῶν πολλῶν καί πρὸς τὴν εἰς τοὺς νόμους καί τό συμφέρον χρήσιν, ἀνθρωποειδεῖς τε γάρ τούτους καί τῶν ἄλλων ζῶων ὁμοίους τισί λέγουσι, καί τούτους ἕτερα ἀκόλουθα καί παραπλήσια τοῖς εἰρημένους, ὧν εἰ τις χωρίσας αὐτό λάβοι μόνον τό πρῶτον, ὅτι θεοὺς ὄντο τὰς πρῶτας οὐσίας εἶναι θεῖως ἂν εἰρησθαι νομίσειεν, καί κατὰ τό εἶκός πολλακίς εὐρημένης εἰς τό δυνατόν ἐκάστης τέχνης καί φιλοσοφίας καί πάλιν φθειρομένων καί ταύτας τὰς δόξας ἐκείνων οἶον λείψανα περισεσώσθαι μέχρι τοῦ νῦν. ἡ μὲν οὖν πάτριος δόξα καί ἡ παρά τῶν πρώτων ἐπί τοσοῦτον ἡμῖν φανερά μόνον....

(Αριστλ. Μετ. Φυσ. Α 8 Α10)

Ο Αριστοτέλης, αναφέρει μια Παράδοση, που κληροδοτήθηκε στους μεταγενέστερους, από τους αρχαίους, και παμπάλαιους σε σχήμα Μύθου, “ότι τα άστρα είναι θεοί” και ότι το θεϊόν περικυκλώνει ολόκληρη την Φύση.

Τα υπόλοιπα έχουν με μυθολογικό τρόπο προστεθεί, και σκοπεύουν στην δημιουργία υπακοής του όχλου (πρός τήν πειθώ τών πολλών) και στην επωφελή χρήση τους ώστε να επιβάλλεται η έννομη τάξη.

Χαρακτηρίζουν λοιπόν τους θεούς ανθρωπόμορφους, και μάλιστα σε μερικές περιπτώσεις τους δίνουν και μορφή ζώων.

Εάν όμως ξεχωρίσει και πάρει κανείς την αρχική βάση, ότι δηλαδή πίστευαν πως οι πρώτες ουσίες είναι θεοί, θα μπορέσει να διαπιστώσει ότι όντως πρόκειται περί θεϊκών αληθινά πίστεων, που μέσα στις εποχές και τις φιλοσοφικές επιστήμες άλλαξαν, ώστε σήμερα να τις αποδεχόμαστε ως “σεβάσματα λείψανα....”

Υπολείπονται μερικές ακόμη παρεμβάσεις. Η αλήθεια είναι όχι ιδιαίτερης σημασίας. Τουλάχιστον όχι τόσης, όση είναι και, η σχετική με την υποστήριξη τέλεσης **Ψυχαγωγίας**, στο Νεκρομαντείο από τον Οδυσσέα, και όχι κυριολεκτικής Κατάβασης. Παρατίθενται με την προσδοκία βελτίωσης, στην όντως εμπνευσμένη ερμηνεία και του συνολικού χώρου του Νεκρομαντείου, αλλά και των αντικειμένων που ήρθαν σε φως από την ανασκαφή του καθηγητή Σωτήρη Δάκαρη. Μιά ανασκαφή, την οποία ακολούθησε ένα οδυνηρό προσωπικό συμβάν, το οποίο ο ίδιος ο Σωτήρης Δάκαρης, καρτερικά υπέμενε, και μελαγχολικά περιέγραψε ότι ήταν ένα «φυσικό» επακόλουθο: “**Ήταν η συνέπεια διατάραξης της ησυχίας των νεκρών στο Νεκρομαντείο....**”

Η Παρεξήγηση

Στις ακόλουθες δύο εκτιμήσεις, εντοπίζεται ασφαλής παρεξήγηση/

1) ...εισερχόταν στον ανατολικό διάδρομο, όπου, μαζί με τον ιερέα-οδηγό, θυσίαζε και έκανε χοές, όπως μαρτυρούν τα λείψανα ανθράκων και καμένα κόκκαλα ζώων. (Χρ.)

2) ...Στο διάδρομο θυσίαζε ένα πρόβατο μέσα σε λάκκους που βρέθηκαν στις ανασκαφές με λείψανα ανθράκων και καμένα κόκκαλα ζώων. (Δάκαρης)

Υποστηρίχθηκε ήδη, αλλά και αποδείχτηκε πρακτικά ότι η **Θυσία, είναι η κινητήρια δύναμη** της κάθε τελούμενης Ιεροπραξίας. Του κάθε επαναλαμβανόμενου Τυπικού. **Η Θυσία είναι το κατ' εξοχήν πρώτο δρώμενο της ιερατικής τέχνης.** Αποτελεί μίαν ασφαλέστατη πράξη, για την επίτευξη πρόσβασης στην θεότητα.

Στην Ομηρική Νέκυα, μετά την σφαγή στον Βόθρο, σύμφωνα με την διήγηση, τα ζώα γδάρθηκαν και στην συνέχεια κάηκαν. Ανήκαν στα επονομαζόμενα Ολοκαυτώματα.

*...τότ' έπειθ' έτάροισιν έποτρύνας έκέλευσα
μήλα, τά δή κατέκειτ' έσφαγμένα νηλεΐ χαλκώ,
δείραντας κατακήαι, έπεύζασθαι δε θεοΐσιν.*

*Τότε είπα στους συντρόφους μου να γδάρουν και να κάψουν
τ' αρνιά που κείτονταν στη γη σφαγμένα με μαχαίρι.....''*

Η πράξη της καύσης ασφαλώς έπεται, και βεβαίως επισυμβαίνει σε τόπο έτερο. Δεν γίνεται να καούν εκεί ακριβώς που σφαγιάστηκαν. Ο τόπος της Θυσίας αποτελεί το Κέντρο δράσης. Η καύση είναι περίμετρος. Θεωρείται δευτερογενές μέλημα. Δεν γίνεται στον ίδιο ειδικό χώρο. Και βεβαίως ούτε αναγκαστικά στον ίδιο χρόνο. Ακόμη και στο Ομηρικό κείμενο δεν σημειώνεται ιδιαίτερη σπουδή. Ο Οδυσσέας παραγγέλνει την εκδορά και την καύση, αφού τα είδωλα ήδη έχουν συναχτεί γύρω από τον Βόθρο. Η λεπτομέρεια είναι πολύ σημαντική. Κατά συνέπεια, *οι λάκκοι με τα λείψανα ανθράκων και καμένα κόκαλα ζώων*, δεν επιμαρτυρούν ούτε και προσδιορίζουν τον κύριο τόπο της σφαγής. Στην προκειμένη περίπτωση, ο κύριος τόπος της Θυσιαστικής ροής του αίματος βρισκόταν αλλού. Θα προταθεί αναλυτικά λίγο αργότερα.

Τρεις φορές σήμαινε το Σήμαντρο στην αρχαιότητα. Τρεις φορές χτυπάει και η σημερινή Καμπάνα.

*

*Αξιοπρόσεκτη είναι η τριμερής διάρθρωση του μεγαλοπρεπούς ταφικού μνημείου, του μαντείου του Αχέροντα. Τρεις διάδρομοι, τρία δωμάτια προετοιμασίας, και επομένως τρεις φάσεις προετοιμασίας, τρεις πύλες σε κάθε διάδρομο, και στο λαβύρινθο. Τριπλή η εσωτερική διαίρεση του κυρίως ιερού, τρία δωμάτια, στο καθένα από τα πλευρικά κλίτη. Η τριμερής αυτή διαίρεση φαίνεται ότι έχει σχέση με την παραμονή των ανθρώπων οι οποίοι υφίσταντο σε τρεις φάσεις την προετοιμασία, όπως συνέβαινε και στα Καβείρια της Σαμοθράκης. **ΤΟ ΝΕΚΥΟΜΑΝΤΕΙΟ ΤΟΥ ΑΧΕΡΟΝΤΑ** σελ.29*

Η έντονη υπογράμμιση από τον καθηγητή Σωτήρη Δάκαρη, της τριπλής ανάπτυξης του ευρύτερου χώρου, έχει την ερμηνεία της. Είναι ο μεγάλος Αριστοτέλης που δικαιολογεί απόλυτα στην Θεολογία, ένα συμπέρασμα, τριαδικής προσέγγισης του θεού. Έχει ζωνηρό ενδιαφέρον η εν λόγω παράγραφος, η οποία παρατίθεται στο πρώτο κίολας κεφάλαιο **Περί Ουρανού: 268 α**

Συνεχές μὲν οὖν ἔστι τό διαιρετόν εἰς ἀεί διαιρετά, σώμα δέ τό πάντη διαιρετόν. Μεγέθους δέ τό μὲν ἑφ' ἑν γραμμῇ, τό δ' ἐπί δύο επίπεδον, τό δ' ἐπί τρία σώμα. καί παρά ταῦτα οὐκ ἔστιν ἄλλο μέγεθος διά τό τρία πάντα εἶναι καί τό τρίς πάντη. Καθάπερ γαρ φασί καί οἱ Πυθαγόρειοι, τό πάν καί τά πάντα τοῖς τρισίν ὠρίσται, τελευτή γάρ καί μέσον καί ἀρχή τόν ἀριθμόν ἔχει τόν τοῦ παντός, ταῦτα δέ τόν τῆς τριάδος.
“πρός τὰς ἀγιστείας χρώμεθα τῶν θεῶν τῷ ἀριθμῷ τούτῳ”

«..αυτό που διαιρείται σε μέρη συνεχώς διαιρετά, είναι το συνεχές, ενώ αυτό που διαιρείται καθ' ὅλες του τις διαστάσεις είναι το σώμα. Ως προς τα μεγέθη, αυτό που εκτείνεται σε μια διάσταση είναι η γραμμῇ, σε δυο το επίπεδο, και σε τρεις το σώμα. Εκτός από αυτά το τρία, δεν υπάρχει ἄλλο μέγεθος, επειδή μόνο τα τρία αυτά διαπιστώνονται (σε ὅλα τα φυσικά σώματα) και το ΠΑΝ περιλαμβάνεται στους τρεις αυτούς προσδιορισμούς.

Όπως ἄλλωστε λένε και οι Πυθαγόρειοι, το πάν και τα πάντα ορίζονται από τον αριθμό τρία, γιατί το τέλος, το μέσο, και η αρχή αντιπροσωπεύονται από τον αριθμό του παντός, που είναι ο αριθμός τρία.

Γι' αυτό, έχοντας πάρει από την φύση αυτές τις ἔννοιες σαν νόμους της, χρησιμοποιούμε και κατά τις θεοτικές τελετές αυτόν τον αριθμό..»

Οι θεοτικές τελετές, **οι ἀγιστείες**, σε ερμηνεία ευστοχότερα αποδίδονται, ως προσβαση, ως πηγαιμός προς τον θεό. Κατά συνέπειαν οι εκτιμήσεις του ανασκαφέα καθηγητή Σωτήρη Δάκαρη, γίνονται αναμφίβολα αποδεκτές στην γενικότητα τους. Τα εδώ ὅσα εδώ, υποκειμενικά ἄλλωστε παρατίθενται, δεν είναι ἄλλο, από απλές δευτερεύουσες συμπληρώσεις. Ἐνα τελευταίο, που αυτόματα προκύπτει ἔστω ως επιφύλαξη, από προσωπική σχέση ἔρευνας με ἕνα επώνυμο Ἱερό, είναι το εξής. **“η ανακοίνωση των απορρήτων του Ἄδη, επέσυρε την ποινή του θανάτου, με την βαριά κατηγορία της «ασέβειας». Πιθανώς για να αποφύγει την κατηγορία αυτή ο Λουκιανός μετέφερε τη σκηνή της νεκρομαντείας, στην Αχερουσία και στον Αχέροντα, από την Θεσπρωτία στη Μεσοποταμία.”** **ΤΟ ΝΕΚΥΟΜΑΝΤΕΙΟ ΤΟΥ ΑΧΕΡΟΝΤΑ** σελ.22

Η απλή παρέμβαση συνίσταται στο ότι, το γεγονός δεν εμπόδισε τον Λουκιανό, να καταλείψει δηκτικά μια τελευταία λοιδορία στην **“ΝΕΚΥΟΜΑΝΤΕΙΑ”** του. Κατά κάποιον τρόπο υπαινίχθηκε μίαν επικοινωνία του Ἄδη με την μητροπολιτική Ελλάδα. Στο τέλος της διήγησης αναφέρει ότι οι επισκέπτες του Ἄδη, από την περιοχή Εισόδου παρά τον Ευφράτη ποταμό της Ασίας, επέστρεψαν στον «επάνω Κόσμο» μέσα από το **Καταβάσιον - μαντεῖον** του Τροφωνίου στην Λεβάδεια.

Ωστόσο από αυτή την προσπάθεια αποκατάστασης της κεντρικής λειτουργίας του Νεκρομαντείου, περισσότερο ως υπεκφυγή θα σημειωνόταν, απ' ότι ίσως ημιτελής λόγος, μιά παράκαμψη, ή αποσιώπηση κάποιων ξενόφερτων «πυροτεχνημάτων».

Το 1982 ο Baatz υποστήριξε ότι η παρουσία τόσων τροχών καταπελτών αποδείχνει ότι το κεντρικό οικοδόμημα με τους ισχυρούς τοίχους είναι οχυρωματικός πύργος αγροκτήματος, που απαντά στην Αττική και αλλού. Ο ανασκαφέας όμως είχε αντιπροτείνει ότι τα μεταλλικά αυτά εξαρτήματα, ήταν τμήματα γερανών που θα χρησιμοποιούνταν για να εμφανισθούν οι σκιές των νεκρών. Πρόσφατα οι Foosche – Qoanlin, σε μια νέα συνδυαστική απόπειρα κάνουν λόγο για οχυρωμένη αγροικία των ελληνιστικών χρόνων : και σε αυτούς αντιπροτείνουμε την αρχαία Γραμματεία, τα αρχαιολογικά δεδομένα και την αρχιτεκτονική μορφή του ιερού.

Απόσπασμα από Σημείωμα με τίτλο : “ Το Νεκρομαντείο του Αχέροντα, ” της καθηγήτριας στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων κ. Χρυσή Χρυσή Τζουβαρά – Σούλη, όπου παραθέτει και τις σχετικές απόψεις δύο αλλοδαπών επιστημόνων.

Δεν είναι πρώτη φορά που ξένοι αρχαιολόγοι διατυπώνουν τέτοιου είδους εκτιμήσεις, φανερά αντίθετες στις απόψεις του ανασκαφέα. Ένα ίδιο φαινόμενο, αλλά εκπληκτικής αστοχίας, (χωρίς βεβαίως ν' αποκλείεται ή παρεμβολή μιας υποβαλλόμενης κακοήθους εκτίμησης), επαναλήφθηκε στην Λειβαδιά. Θάλεγε κανείς πως υπάρχουν επιστήμονες οι οποίοι απλά δηλώνουν ότι δήποτε προκειμένου να «περάσουν» στην Βιβλιογραφία. Στην προκειμένη περίπτωση αυτοί οι επίδοξοι ζηλωτές ορθοτομούντος λόγου, θα έπρεπε να εκτιμήσουν με την δέουσα προσοχή, και πάνω απ' όλα, αυτά τα δέκαπέντε πόρινα τόξα της Αίθουσας.

Ασφαλώς αυτό δεν ήταν ένα Ρωμαϊκό κελλάρι παλαίωσης κρασιών, αλλά ούτε και απλός αχυρώνας οχυρωμένου αγροκτήματος. Ασφαλώς τα πόρινα τόξα δεν έχουν ενσωματωθεί στην Αίθουσα ως αρχιτεκτονικό υποστήριγμα, αλλά ούτε και ως ένα πολυδάπανο, όσο και ανώφελο καλλωπιστικό πρόσθετο σ' ένα ανήλιαγο υπόγειο.

Θα ήταν μια εξαιρετική εύνοια της Τύχης, η γνωριμία της αρχαίας τέχνης και τεχνικής, που καθιστούσε δυνατή μιά ασφαλή επικοινωνία με τον Κόσμο των Ειδώλων. Αυτό το ανυπέρβλητο έως σήμερα έργο, διαδραματιζόταν στο εσωτερικό της Μεγάλης Αίθουσας, τον καιρό της ακμής του μοναδικού μνημείου.....

ΚΑΤΑΘΕΣΗ ΛΟΓΟΥ ΕΜΠΕΙΡΙΚΟΥ

Κάποτε προτάθηκε η εξής λογική παρατήρηση :
‘‘πάν τό υπερέχον, είναι ανώτερον τού υπερεχομένου.’’

Ο Σοφιστής ήταν παρών και είπε :
‘‘ άρα η κράμβη η κεφαλωτή, (κοιν. Καμπρολάχανο, ή μάπα)
που βρίσκεται επάνω στη Γη, είναι ανώτερη της Γης !!!

Είναι ίσως το καταλληλότερο έναυσμα, ο προτεινόμενος λόγος λειτουργίας του περιφανούς Ιερού, ν’ αρχίσει από αυτήν την αινιγματική συστοιχία των δεκαπέντε πόρινων τόξων. Το εμφανέστατο ιδίωμα του πωρόλιθου είναι η «σπογοειδής» σύστασή του. Ως συνέπεια λοιπόν των μικρών και μεγάλων πόρων του πετρώματος, εκείνο που θα πρέπει να ανακρατηθεί, είναι το ιδίωμα της εμφανούς απορροφητικότητας. Τα διάκενα μεταξύ των πόρινων τόξων, εκτός από το ότι σχηματίζουν τέλειες καμπύλες, δεν είναι δομημένα από κάποιο αντίστοιχο υλικό πωρόλιθου. Το γεγονός σε τίποτα δεν απαγορεύει μιά **αυθαίρετη υπόθεση**, που θα ήθελε την επιφάνεια αυτή μεταξύ των πόρινων τόξων, να είναι καλυμμένη με χαλκό.

(Οι ιδιότητες του χαλκού σ’ αυτήν την περίπτωση, παρέχουν και εξασφαλίζουν μιά ουδέτερη κατάσταση στο εσωτερικό, σαν κι αυτήν που περιγράφεται κατά τον χρόνο της μνητικής λειτουργίας, στο Άντρον του Τροφωνίου. Σχετ.

‘‘Ένας αντηλεκτρομαγνητικός Κλωβός Faraday στην αρχαία Ελλάδα.’’ site. της Δημόσιας Κεντρικής Βιβλιοθήκης Λεβαδείας)

Το δάπεδο του Νεκρομαντείου, είναι επίπεδα διαμορφωμένο απ’ ευθείας πάνω στον φυσικό βράχο. Εντύπωση προκαλεί η απουσία μιας πιθανής επίστρωσης με πυρίτιο. Ακόμη εντυπωσιακότερη γίνεται η συνέχεια της περιγραφής των ευρημάτων από τον καθηγητή κ. Σωτήρη Δάκαρη

Στην ανασκαφή της κεντρικής αίθουσας των ειδώλων εκτός από πολλά άλλα ευρήματα βρέθηκαν και μια μάζα από σιδερένιους τροχούς άρματος, ένας μεγάλος μπρούτζινος λέβητας και γύρω σκορπισμένοι χάλκινοι τροχοί από καταπέλτες του 3 αι. π.Χ. και κασάνιες .(αρχ.επίσχεστρα) Η φύση και η θέση του ευρήματος στο βάθος της αίθουσας εκεί όπου εμφανίζονταν τα είδωλα, μαρτυρούν ότι η μηχανή αυτή προοριζόταν για την κάθοδο των ειδώλων από την οροφή της αίθουσας.

Πιθανώς πρόκειται για γερανό ,στου οποίου το ένα άκρο ήταν κρεμασμένο το είδωλο του νεκρού και στο άλλο το αντίβαρο. Στο γειτονικό, βορειοανατολικό δωμάτιο, βρέθηκαν είκοσι δύο σιδερένιες πλίνθοι,βάρους η καθεμιά 6-10,5 χλγρ που θα χρησιμοποιεσαν για αντίβαρο. Για το σκοπό αυτό οι εξωτερικοί τοίχοι του κεντρικού ιερού είχαν το μεγάλο ένα πάχος (3,30μ.)

Θα έκρυβαν στην ανωδομία τους κρυφούς διαδρόμους, στους οποίους μπορούσαν να κυκλοφορούν αόρατοι οι ιερείς. Όπως σημειώσαμε, οι τοίχοι ψηλότερα ήταν χτισμένοι με μεγάλα τούβλα, πολλά από τα οποία βρέθηκαν στις ανασκαφές. Μεταξύ των δύο εξωτερικών τοίχων σχηματίζονταν διάδρομοι, πλάτους 1,50 ή 2,40 μ. Από τη θέση αυτή ή από την οροφή με τη βοήθεια του γερανού εμφανίζονταν τα σκηνοθετημένα είδωλα των νεκρών και συνομιλούσαν με τους χρηστηριαζόμενους

(κρυφοί διάδρομοι, και αόρατοι ιερείς!!! Ούτε σκηνοθέτες της MGM, δεν θα ήταν δυνατόν να παραπλανήσουν, και τον πλέον αφελή θεατή.)

Η μαρτυρία: *Η φύση και η θέση του ευρήματος στο βάθος της αίθουσας εκεί όπου εμφανίζονταν τα είδωλα, μαρτυρούν ότι η μηχανή αυτή προοριζόταν για την κάθοδο των ειδώλων από την οροφή της αίθουσας. Θα έπρεπε να στηρίζεται σε ορθότερες, διαφανιόμενες άλλωστε αντιλήψεις. Τα είδωλα των νεκρών συνηθέστατα έχουν μιάν “ανιούσα” εμφάνιση και παρουσία. Αυτό όμως είναι το λιγότερο. Η μεγάλη πλάνη και μάλιστα ως επισφαλές Πρότυπο με διαιωνιζόμενη επίδραση, εντοπίζεται στην εξής πρόταση : Στην ανασκαφή της κεντρικής αίθουσας των ειδώλων εκτός από πολλά άλλα ευρήματα βρέθηκαν και μάζα από σιδερένιους τροχούς άρματος, και γύρω σκορπισμένοι χάλκινοι τροχοί, πιθανώς πρόκειται για γερανό, στον οποίου το ένα άκρο ήταν κρεμασμένο το είδωλο του νεκρού και στο άλλο το αντίβαρο. Από την οροφή με τη βοήθεια του γερανού εμφανίζονταν τα σκηνοθετημένα είδωλα των νεκρών και συνομιλούσαν με τους χρηστηριαζόμενους.*

Ακολουθεί Σκόπελος ερμηνός, ο οποίος χρήζει προστασίας Φάρου.

Από την οροφή με τη βοήθεια του γερανού εμφανίζονταν τα σκηνοθετημένα είδωλα των νεκρών και συνομιλούσαν με τους χρηστηριαζόμενους. (!!!)

Αλήθεια υπήρξαν κάποτε ιερείς, που είχαν τόσο αναπτυγμένη δεξιότητα, ώστε να κινούν κατασκευασμένες φιγούρες – είδωλα νεκρών, και να δίνουν καθημερινές παραστάσεις ; Υπήρξαν κάποτε ιερείς τόσο ικανοί, ώστε να παρουσιάζουν κατά παραγγελία είδωλα νεκρών, που τάχα έρχονταν από τον Άδη ;

Τί θα πρέπει λοιπόν να γίνει αποδεκτό; Ότι στο Νεκρομαντείο της Θεσπρωτίας, σ’ αυτό το αλλοιώς πως λεγόμενο, Νεκρομαντείο του Αχέροντα, λειτούργησε κάποτε το πρώτο Θέατρο Σκιών στο Κόσμο;

Ότι οι προσφεύγοντες εκεί με τη θέλησή τους, σύρονταν σε μιάν εξαπάτηση; Ότι ένα διεφθαρμένο ιερατείο για διάστημα χρόνου ικανού,

για δεκαετίες και εκατονταετίες εξαπατούσε τους επισκέπτες; Και πόσο αφελείς ήσαν αυτοί οι επισκέπτες; Αλήθεια θα πραγματοποιούσε κάποιος μια πολυήμερη επίσκεψη στο περίφημο Νεκρομαντείο, με πλήρη επίγνωση ότι εκεί, κάποιο πρόσωπο βγαλμένο από τους «**Άθλιους του Ουγκώ**» ένας «**νεκροθάφτης Θερσανέμης**» θα του παρουσίαζε πάνω σ' ένα συρόμενο μηχάνημα κάποιο συγγενικό του πρόσωπο; Κι αν κάτι τέτοιο συνέβαινε την «γνήσια» φωνή του γνωστού και προσφιλούς νεκρού, ποιος και με ποιο τρόπο κατάφερνε να μιμηθεί ;

Σ' αυτήν την Ιστορία, η αλήθεια είναι ότι αρκετά δεδομένα παρεξηγήθηκαν. Και θα ήταν ένα σοβαρό σφάλμα οι αρχαίοι Έλληνες, και τουλάχιστον αυτοί να κατηγοριοποιηθούν ως αφελείς...

Χωρίς ίχνος σωβινισμού:

Αυτή η βέβαιη προσβολή της αρχαίας Ελληνικής σκέψης, αυτή η προσβολή της αρχαίας Ελληνικής Θρησκείας, αυτή η προσβολή του αρχαιοελληνικού Ορθολογισμού, αυτή η προσβολή και απαξίωση του άνθους της ανθρώπινης διάνοησης, αρκετά παρατράβηξε. Μιά σύγχρονη επιστημονική αναθεώρηση αυτής έστω της επιμέρους σύγχυσης, γίνεται τουλάχιστον αναγκαία, αν όχι απλά πιεστική..

Ακόμη κι αν τίποτε από την υποθετική λειτουργία, η οποία ακολουθεί, δεν ανταποκρίνεται στην αλήθεια, αυτή η βέβαιη πλάνη, πρέπει κάπου να σταματήσει. Απλά, πολύ απλά, δεν τιμά ούτε την αρχαία, αλλά ούτε την σύγχρονη κρίση. Είναι απαράδεκτο να προσβάλλεται και η παλαιά, αλλά και η σύγχρονη νοημοσύνη, και μάλιστα από ειδικούς επιστήμονες, (έκαναν και ειδικές μετρήσεις ακουστικής μέσα στην Αίθουσα!!!) με φράσεις όπως η ακόλουθη :

Οι ιερείς είχαν στήσει εκεί μια προσοδοφόρα επιχείρηση εξαπάτησης αφελών που πίστευαν ότι από εκεί, από τον πιο κοντινό στις πόλεις του Αδη χώρο, θα μπορούσαν να επικοινωνήσουν με τους χαμένους για πάντα αγαπημένους τους κατεβαίνοντας σε μια κρύπτη, κατάλληλα διακοσμημένη και εξοπλισμένη με τους μηχανισμούς ανεβάσματος και κατεβάσματος διαφόρων ειδώλων, ενώ οι ιερείς κυκλοφορούσαν ανάμεσα σε διπλούς τοίχους κάνοντας διάφορα σαν να ήταν πρόγονοι του «μάγου» Ντέιβιντ Κόπερφιλντ, ή του Χάρντ Πότερ. (!!! όπα ρε μεγάλε).

Ψύχραιμα, με περίσκεψη και σκεπτικισμό, και πριν από την έκφραση τέτοιων συμπερασμάτων, θα πρέπει να εξέχουν, οι εξής τουλάχιστον μαρτυρίες: Ένας από τους επτά σοφούς της αρχαιότητας, ο Περίανδρος ο Κορίνθιος, έκανε χρήση του Νεκρομαντείου. (**Ηροδότος 5.92**). Κάποιος άλλος από τους επτά σοφούς ο Θαλής, χαρακτήρισε ότι σ' αυτούς τους τόπους είναι: **τά πάντα πλήρη θεών**, ενώ ο Αριστοτέλης με την ίδια αντίληψη εκφράζει ότι εκεί: **πεπλήσθαι πάντα θειότητος. Ρητ.1411β.**

Η ώρα των αποδείξεων

Οπωσδήποτε τα όσα ακολουθούν μοιάζουν με ευφάνταστο σενάριο. Ναι, αλλά τουλάχιστον δεν είναι τόσο παιδαριώδη σαν κι εκείνα που προαναφέρθηκαν. Η σωρευμένη λοιπόν εμπειρία που αποκτήθηκε από την πολύχρονη **μελέτη και έρευνα**, όπου μελέτη και έρευνα, μεταφράζεται ως: **προσωπική εμπειρία**, στο ανασκαφέν άδυτο του Τροφώνειου μαντείου στην Λειβαδιά, οδήγησε στην εξής υποθετική λειτουργία του Μεγάλου Νεκρομαντείου.

Τα υπολλείμματα από τροχούς και ίχνη άρματος που βρέθηκαν στην άκρη της Αίθουσας, και τα οποία ο καθηγητής κ. Σωτήρης Δάκαρης, παρομοίασε με εκείνη την θεατρική μηχανή με την οποία εμφανιζόταν ο **“από μηχανής θεός,”** στο πολιτειακό θέατρο, πράγματι ήταν σε χρήση κατά τον χρόνο της λειτουργίας. Πράγματι με το μηχάνημα κάτι μεταφερόταν, αλλά όχι βέβαια είδωλα **νεκρών άμενηνά κάρηνα**. Σκιές νεκρών. Κάτι τέτοιο θα ήταν και ανήκουστο, αλλά και ακατόρθωτο. Κάτι τέτοιο σε παρομοίωση θεατρικής σκηνοθετικής μεταφοράς, δεν θα ήταν δυνατόν να εξαπατήσει ακόμη ούτε και ένα αφελέστατο παιδάκι.

Αντιθέτως πάνω στο συρόμενο μηχάνημα, δεν βρίσκονταν άψυχα είδωλα, που τα οδηγούσε στο πουθενά ένας «άθλιος», αλλά κάτι άμεσα ζωντανό. Κάτι καθοριστικό στην επιτέλεση του όλου Δρώμενου. Εκεί πάνω βρισκόταν ο επισκέπτης. Ήταν ανεβασμένος στο «άρμα», ακριβώς γιατί του παρείχε ασφάλεια. Σ’ αυτήν την θέση, ήταν αρκετά ψηλότερα, πάνω από τον Μεγάλο Βόθρο, ο οποίος εκτεινόταν σε όλο το δάπεδο της υπόγειας Αίθουσας.

Ο χώρος εμφάνισης των αληθινών ειδώλων, ήταν ένας αληθινός Βόθρος. Σε άμεση συνάρτηση με την Αίθουσα. Σε αμεση επαφή με την απαραίτητη κατάσπειση του ζωηφόρου αίματος. Ο χώρος εμφάνισης των ειδώλων, ήταν αποκλειστικά το δάπεδο της Αίθουσας. Εκεί βρισκόταν ένα αληθινό Βασίλειο του Άδη.

Ο χώρος εμφάνισης των ειδώλων, ήταν αποκλειστικά ο Βόθρος.

Ο χώρος εμφάνισης των ειδώλων, ήταν αποκλειστικά το δάπεδο της Αίθουσας.

Ο πηγούσιος βόθρος της ομηρικής Νέκυας, στάθηκε το πρότυπο μιας αρχιτεκτονικής μεταφοράς, απαραίτητης για την αποτελεσματικότερη λειτουργία, της τέλεση ενός ύστερου Δρώμενου Ψυχαγωγίας, και ασφαλώς ο χώρος αυτός ήταν το υπόγειο με τα πώρινα τόξα. Η αποδοχή μιάς τέτοιας υπόθεσης γίνεται περίπου φυσιολογική, ή τουλάχιστον δεν είναι τόσο δύσπεπτη, όσο είναι η προτεινόμενη αντίθετή της.

Ο μόνος λοιπόν τρόπος, για να προσεγγίσει ο επισκέπτης τον κόσμο των θνητών, και να επιτύχει μια κοινωνία με τα *είδωλα*, ήταν να βρίσκεται πάνω από το δάπεδο, και κάτω από τα πόρινα τόξα, σε ύψος ικανό, που να του παρέχει κάθε ασφάλεια. Ίσως μάλιστα στο εν λόγω «άρμα» να βρισκόταν αποκλειστικά μόνο το ζώο της Θυσίας.

Εκεί ακριβώς πάνω από τον Βόθρο γινόταν η σφαγή. Σε άμεση ετοιμότητα, σε θέση κατακόρυφη, ώστε *το ιερείον*, να έχει όπως έπρεπε τον *“λαιμό στραμμένο προς το έρεβος.”* Το αίμα χυνόταν σε όλο το μήκος του δαπέδου. Το αίμα σε κατάσπειση, ράντιζε όλη την επιφάνεια του δαπέδου.

Οδηγητικές φράσεις όπως η ακόλουθη Ομηρική, μόνον έτσι γίνονται κατανοητές.

*ές βόθρον, ῥέε δ' αίμα κελαινεφές. αί δ' άγέροντο
ψυχαί ύπεξ' Έρέβους νεκύων κατατεθνηώτων.*

Την συνέχεια υποβάλλει το κείμενο της Οδύσσειας.

*ψυχαί ..... νεκύων κατατεθνηώτων.
νύμφαι τ' ή θεοί τε πολύτλητοι τε γέροντες,
παρθενικάί τα' άταλαί νεοπενθέα θυμόν έχουσαι,
πολλοί δ' ούτάμενοι χαλκήρεσιν έγχείησιν,
άνδρες άρηφατοι, βεβρωτώμενα τεύχε' έχοντες,
οί πολλοί περί βόθρον εφοίτων.*

*Των πεθαμένων οι ψυχές συνάχτηκαν σε λίγο,
κορίτσια, αγόρια λεύτερα, βασανισμένοι γέροι,
παρθένες απαλόκορμες με νιόθωρη τη λύπη,
κι άλλοι που με τα χάλκινα τους χτύπησαν κοντάρια,
με τα' άρματα αιματόβρεχτα και πολεμοσφαγμένοι.
Κι όλοι στο λάκκο τρέχανε.... μετ.Ζ.ΣΙΔΕΡΗ*

Ένα πλήθος απελθόντων εμφανιζόταν.

Αληθινές *ψυχαί ύπεξ' Έρέβους νεκύων κατατεθνηώτων*, γέμιζαν την υπόγεια Αίθουσα για να τύχουν της ευργεσίας του ζωοποιού αίματος. Της Ζωοποιητικής Δύναμης που είχε το αίμα, όταν κατά την κατάσπειση, ράντιζε το δάπεδο. Εκεί ανάμεσα στο πλήθος των ειδώλων, εκείνος που κατέφευγε στη χρήση του Ιερού, με κάθε βεβαιότητα και χρησιμοποιώντας Πρότυπα Αντικείμενα, αντίκρυζε το προσφιές πρόσωπο, για το οποίο είχε υποβληθεί στο αληθινό Πάθος της Ψυχαγωγίας. **Στο Νεκρομαντείο δεν υπήρχε απάτη.**

Απλούστερη διατύπωση δεν ενδείκνυται. Το απαγορεύει και ο Αϊνστάϊν όταν λέει :
“Τα ζητήματα πρέπει να τίθενται απλά, όχι όμως απλούστερα.”

Είτε γίνει αποδεκτό, είτε όχι, αυτή ήταν περίπου η λειτουργία του Νεκρομαντείου.

Το όλο εγχείρημα, το όλο Δρώμενο ήταν καρπός και αποτέλεσμα, εκείνου που ο μεγάλος Αριστοτέλης ονόμασε, *μυστικά της φύσεως και της τέχνης.*

Υπάρχουν όχι κάποια, αλλά πολλά *μυστικά*, που η φανέρωσή τους σύμφωνα με τον Φιλόσοφο, επισείει τον κίνδυνο παραβίασης μιας Ουράνιας Σφραγίδας, από την οποία είναι δυνατόν να προκληθούν πλείστες όσες καταστροφές. Δεν θα ήταν κάποιος μακριά από την αλήθεια, αν παρομοίαζε την σχάση του πυρήνος που

οδήγησε στην κατασκευή της ατομικής βόμβας, ως ένα «σπάσιμο σφραγίδας» από τις συνέπειες της οποίας ο Κόσμος δεν έχει απαλλαγεί.

Το γεγονός είναι μια καθαρή Αποκάλυψη, κάποιου απόκρυφου Μυστικού της Φύσεως και της Τέχνης. Ένα παρόμοιο επίτευγμα ήταν σε χρήση στο μεγάλο Νεκρομαντείο. Διαφορετικά θα πρέπει να γίνει αποδεκτό ότι όλες οι αιματηρές Θυσίες, ακόμα και οι ανθρώπινες, σε όλα τα μήκη και πλάτη του Πλανήτη, ήταν αυταπάτη όλων των θρησκευόμενων. Αλλά αν αυτό δεν φτάνει, αν αυτό δεν είναι αρκετό ως από-δειξη επικοινωνίας, *μιάς βέβαιης τεχνητής επικοινωνίας με τον κόσμο των νεκρών*, που επιτυγχανόταν κάποτε στο Νεκρομαντείο, πάντα θα υπάρχει πληθώρα υποστηρικτικών στοιχείων. Ένα τέτοιο αποτελεσματικό στοιχείο, είναι η δοκιμασία του Χώρου. Η πλέον αδιαμφισβήτητη Απόδειξη, είναι μια απ' ευθείας Επανάληψη. Μια απ' ευθείας Επανάληψη του Δρώμενου.....

Ωστόσο, για να επανέλθει ο λόγος στην αρχαία τελετουργία, είναι επιβεβλημένο να τονιστεί ότι αυτό το φαινομενικά απρόσκοπτο και κατά κάποιο τρόπο τυποποιημένο εγχείρημα, η **Ψυχαγωγία**, στην πραγματικότητα ήταν δρώμενο πολύ επικίνδυνο. Αυτή ήταν και η εμφανής αιτία που υπαγόρευσε, τόσο την υποθετική χρήση και επικάλυψη της οροφής με Χαλκό, όσο και την πιθανότητα ύπαρξης Πυρίτιου στο δάπεδο – βόθρο. Χωρίς χαλκό το εσωτερικό του Νεκρομαντείου ήταν απροστάτευτο και εκτεθειμένο σε άμεσο κίνδυνο. Εκτός από την επήρεια της ηλεκτρομαγνητικής ακτινοβολίας, συγχρόνως βρισκόταν εκτεθειμένο, και σε μίαν ολόκληρη σειρά απρόβλεπτων ιονισμών. Άμεσώτερα ο κίνδυνος προερχόταν από την διαφορετική κάθε φορά εκδήλωση των μετεωρολογικών συνθηκών. Ημέρα και Νύχτα

Ο χαλκός καθιστούσε την Αίθουσα έναν τέλειο αντιηλεκτρομαγνητικό Κλωβό.
(Το ίδιο ακριβώς συνέβαινε στο Τροφώνειο)

Η υπογραμμισμένη αναφορά του **Θεσπρώτιου λέβητα**, υποβάλλει την βεβαιότητα ότι ο περιβόητος λέβητας ήταν Χάλκινος. Ο χάλκινος λέβητας έτσι ή αλλιώς, εξασφάλιζε μίαν ακίνδυνη προσέγγιση με τις ειδικά διαμορφούμενες συνθήκες του Χώρου. Δεν θα ήταν, τελείως άστοχο το να υποτεθεί ότι, μέσα σ' αυτόν τον Θεσπρώτιο λέβητα, βρισκόταν ο συνδιαλεγόμενος με τους απελθόντες.

Δεν θα ήταν τελείως άστοχο το να υποτεθεί ότι ο εν λόγω (χάλκινος) λέβητας, ήταν από τα βασικότερα εργαλεία του Θεσπρωτικού εργαστηρίου. Ότι η χρήση του, ήταν στην αποκλειστική σκοπιμότητα μιάς, εκπληκτικής επιστημονικής πρακτικής. Στον εν λόγω λέβητα δεν μπορεί να υποτεθεί ότι με τον ένα ή τον άλλον τρόπο, κατά την επιτέλεση του Δρώμενου, εισερχόταν ενδεχομένως κάποια **“σκιά,”** ακριβώς γιατί η **“σκιά,”** δεν ήταν κάτι *αυτοκίνητον*, αλλά υπάκουε σε ανθρώπινα κελεύσματα.

Παράλληλα η πιθανή επίστρωση του δαπέδου με Πυρίτιο, αποτελούσε προϋπόθεση ώστε να παραχθεί εκείνη η αναφερόμενη σε κείμενα, αλλά και παρατηρημένη κατά τον χρόνο του δρώμενου **έμφαση φωτός περίαυγη**. Όλος ο υπόγειος χώρος της γνωστής σημερινής αίθουσας, το πάλαι ποτέ, **ανάκτορον**, και **βασίλειον** με την κατάσπεια, με το ράντισμα του αίματος πλυμύριζε από **Φως**.

Κατά τον κρίσιμο χρόνο της **Φωνής**, επικρατούσε **έντονη φωταύγεια**.

Ένα αληθινό μαντείο λειτουργούσε εκεί. Τονίστηκε ότι ο τάφος στην αρχαία Ελλάδα συνεπαγόταν αιρετό μάντευμα, αλλά και το κάθε μάντευμα ήταν προϊόν τάφου.

Κανένας χρησμός δεν δόθηκε στην αρχαία Ελλάδα, έξω ή μακριά από Τάφο.

Όλοι οι χρησμοί δόθηκαν σε τάφους. Η Πυθία κάθεται σ' έναν τρίποδα, όπου κάτω από το άδυτο του ναού του Απόλλωνα, υπήρχε η παράδοση ενός τάφου του Διόνυσου. Την ώρα της αιματηρής Θυσίας, ένα βέβαιο Φώς πλημύριζε τον κάθε μαντικό Τάφο.

Ο όρος το επιβεβαιώνει : **Τα-φως**.

Τέτοιες βεβαιωμένες εμπειρίες μεταφέρουν τα Κείμενα των Λεξικογράφων.

“ τό δέ πάν χωρίον, καί χρηστήριον καί μαντείον καί ανάκτορον.”

Στάθης Βαλλάς

stathis.vallas@gmail.com